

Christendom in China

Het christendom kent in China een heel eigen verloop. Periodes van bloei en vervolging volgen elkaar op. Met recht en reden kan je stellen dat het christendom in China de stempel 'Made in China' draagt. Uniek is immers het bestaan van de ondergrondse en bovengrondse kerk. Missio zoomt tijdens haar nieuwe campagne in op dit grote oosterse rijk. Een woordje uitleg over de unieke maar complexe situatie van de Chinese christenen is nodig.

Kort historisch overzicht

Het christendom werd tijdens de 7de eeuw door de Nestorianen – volgelingen van de Oost-Syrische kerk – in China geïntroduceerd. Maar wellicht verdwenen ze uit China rond 845 tijdens de vervolging van alle niet-Chinese religies. Het is wachten tot de 13de eeuw vooraleer China door enkele franciscaanse missionarissen weer in aanraking komt met het katholieke geloof. Door een opeenstapeling van tegenslagen was deze missie echter van korte duur. Op het einde van de 16de eeuw is er opnieuw sprake van een poging tot christelijke missionering. Deze keer proberen de jezuïeten en later ook de dominicanen, franciscanen en andere congregaties het christelijke geloof in China binnen te brengen. Onder hen onder meer Belgen als Ferdinand Verbiest en Vincent Lebbe. Maar het is pas in 1976 vooraleer het christendom officieel aanvaard wordt als een religie in China. Hoewel de overheid tot op vandaag alle handelingen binnen de kerk streng blijft controleren en er van godsdienstvrijheid weinig sprake is.

Unieke situatie

Uniek voor China is de opsplitsing tussen de bovengrondse of officiële kerk en de ondergrondse of niet-officiële kerk. Over deze laatste, ook wel de clandestiene kerk genoemd, doen veel mythes de ronde. Neen, ondergronds betekent niet dat deze christenen als mollen onder de grond leven! Wel komen ze samen op geheime plaatsen waarvan de overheid geen weet heeft. En dit omdat de ondergrondse kerk door de Chinese regering niet erkend (lees gecontroleerd) is, en bijgevolg dus verboden is.

Hoe is de splitsing tussen de twee kerken eigenlijk ontstaan?

In 1950 tijdens de regeringsjaren van Mao Zedong wordt het Manifest van de Drie Onafhankelijkheden gepubliceerd. Hierin staat dat de kerk moet functioneren volgens de drie zelfprincipes: zelffinanciering, zelfpropaganda en zelfbestuur. Uit vrees voor politieke inmenging van de katholieke kerk wil de Chinese overheid een kerk installeren die niet verbonden is met Rome. Maar deze principes waren voor Rome niet aanvaardbaar. De katholieke kerk profileert zich immers als een universele kerk, los van alle landsgrenzen.

In de daaropvolgende jaren vluchten vele buitenlandse missionarissen het land uit. Ze worden vervolgd, gearresteerd, ter dood veroordeeld. Vooral 1955 is het jaar van de grote achtervolging

van de overblijvende katholieke Chinezen. Ontelbare priesters, religieuzen en leken worden gevangen genomen.

In 1957 ontstond bijgevolg de bizarre situatie dat de atheïstische Chinese staatsleiding onder aanvoering van Mao een eigen katholieke kerk oprichtte: de Chinese Katholieke Patriottische Vereniging (CPCA). Deze vereniging controleert en dirigeert de kerk van China. Vanaf dit moment is er sprake van een splitsing in de Chinese kerk.

Aan de ene kant is er dus de bovengrondse of 'officiële' kerk die bereid is mee te werken met de Patriottische Vereniging. Terwijl aan de andere kant de ondergrondse kerk dit resoluut weigert.

Voor de ondergrondse christenen betekent een samenwerking met de Vereniging (en dus met de communistische regering) verraad tegenover de christenen die vervolgd, gearresteerd en zelfs vermoord werden. Sommige gelovigen, zelfs bisschoppen, hebben meer dan dertig jaar in de gevangenis gezeten. De ondergrondse christenen weigeren samen te werken met een regering die hen jarenlang vervolgd heeft. Maar de inhoud van het geloof is bij de bovengrondse en ondergrondse kerk wel identiek.

Sinds het einde van de jaren tachtig is er wel een voorzichtige toenadering bezig tussen beide kerken. Hierdoor wordt de scheiding veel minder scherp en zijn er ook meer priesters die tot beide groepen behoren. Zo wordt er momenteel 70% van de bisschoppen in China door beide instituties erkend. Maar de verzoening is helemaal niet zo evident. De ondergrondse christenen hebben immers jarenlang aanhoord dat het een doodzonde is om een eucharistieviering bij te wonen in een bovengrondse kerk aangehoord. Een eventuele samensmelting tussen beide kerken is zonder twijfel een proces van lange adem.

Twistpunten tussen het Vaticaan en China

Wat loopt er mis tussen het Vaticaan en China?

De verhoudingen tussen het Vaticaan en Peking zijn al decennia uiterst gespannen. De communistische machtsovername van Mao Zedong in 1949 leidde vrijwel direct tot onderdrukking van de aanhangers van het rooms-katholieke geloof. Niet veel later werden alle diplomatieke relaties tussen China en het Vaticaan verbroken.

Een groot geschilpunt tussen beide partijen is dat de 'officiële' kerk – opgericht door de communistische regering – het gezag van Rome niet aanvaard. Zo worden bijvoorbeeld de Chinese bisschoppen niet door de Heilige Stoel aangesteld maar wel door de communistische regering. Dit is in tegenspraak met het kerkelijk recht dat stelt dat de paus de enige is die bisschoppen kan benoemen. Het probleem is dat China de paus nog steeds aanziet als een buitenlandse mogendheid. **Bisschopsbenoemingen** liggen heel gevoelig in China omdat het land voor de revolutie van Mao Zedong lange tijd ondergeschikt was aan buitenlandse belangen. Na de revolutie moesten alle instituten, dus ook de katholieke kerk, bewijzen dat ze patriottisch

waren. Patriottisch betekent hier: onderdanig aan China alleen. Vandaar trouwens dat de officiële kerk de katholieke patriottische genootschap heet.

Een ander groot twistpunt is de relatie tot **Taiwan**. Het Vaticaan is als staat een van de weinige naties die diplomatieke betrekkingen met Taiwan onderhouden. Dat is voor Peking onverteerbaar omdat het eiland wordt beschouwd als een opstandige provincie. Peking wil dan ook dat Rome haar diplomatische betrekkingen met Taiwan verbreekt.

Paus schrijft brief voor Chinese christenen

De vorige paus Johannes Paulus II is er niet in geslaagd om de relatie met Peking te verbeteren of om de Chinese katholieken, die twee kerken aanhangen, met elkaar te verenigen. In zijn lange pontificaat heeft hij meerdere pogingen ondernomen om China te bezoeken. Maar deze trip heeft hij tot zijn spijt nooit kunnen maken.

Op de agenda van zijn opvolger paus Benedictus XVI staat China ook als een prioriteit aangeduid. Benedictus ijvert voor een constructieve dialoog met de Chinese overheid. Dat wordt duidelijk in zijn brief die hij voor de Chinese katholieken geschreven heeft. Deze langverwachte brief werd op 30 juni 2007 gepubliceerd en is een poging van het Vaticaan tot een voorzichtige toenadering met de Chinese regering.

De paus onderstreept in deze brief de eenheid van de patriottische en de katholieke kerk en hij roept de Chinese katholieken op tot eenheid met de paus en de wereldkerk.

Delicaat is de passage waarin de bisschopswijdingen ter sprake komt. Benedictus wil immers dat de regering in Peking hem de vrijheid geeft bisschoppen te benoemen. De patriottische kerk is volgens hem in strijd met de leer van de kerk.

De beperkingen die de regering in Peking de gelovigen oplegt, 'verstikken' de kerk en zaaien verdeeldheid onder de katholieken in China, aldus de paus. Hij vraagt de Chinese regering om het recht op godsdienstvrijheid te erkennen.

In zijn brief van 54 pagina's onderstreept Benedictus dat hij bereid is tot onderhandelingen met Peking, maar voegt er direct aan toe dat die tijd zullen kosten en dat er bij beide partijen sprake van 'goede wil' moet zijn. Benedictus wil de Chinese autoriteiten gerust stellen door er op te wijzen dat de kerk de gelovigen uitnodigt om goede burgers te zijn en respectvol en actief mee te werken aan het algemeen welzijn van hun land

Reactie China

Of Rome in zijn opzet slaagt om met deze brief een doorbraak te forceren voor een van de belangrijkste onopgeloste problemen van de wereldkerk zal nog moeten blijken. Maar de eerder koele reactie van Peking maakte al wel meteen duidelijk dat ook de huidige paus voorlopig zijn koffers niet hoeft te pakken voor een trip richting Peking.

De woordvoerder van het ministerie van Buitenlandse Zaken in China zei als reactie op de pauselijke brief dat het Vaticaan zich niet in naam van de godsdienst mag bemoeien met Chinese interne aangelegenheden. De verwijzing naar interne aangelegenheden slaat op het geschil rond de benoeming van bisschoppen.

Wat de vraag naar godsdienstvrijheid in China betreft, zei de woordvoerder: “We hopen dat het Vaticaan stappen onderneemt voor een verbetering van de betrekkingen en niet langer nieuwe hindernissen optrekt.” Met betrekking tot Taiwan herhaalt de Chinese woordvoerder dat het Vaticaan de leiding in Peking als de enige Chinese regering moet erkennen en roept het Rome opnieuw op zijn diplomatieke betrekkingen met Taiwan af te breken.

Een verzoening tussen Peking en het Vaticaan lijkt dus nog niet voor morgen. Dit wordt te meer bevestigd door het persbureau *AsiaNews*. Deze nieuwsinstantie meldt dat de Chinese autoriteiten de laatste maanden nog harder optreden tegen priesters van de ondergrondse kerk. De toename van arrestaties en controles zou een reactie zijn op de brief van de paus aan de Chinese gelovigen. Op de ranglijst van christenvervolgung wereldwijd bekleedt China trouwens de 12de plaats. Een overzicht van deze volledige lijst vind je verder.

Historisch document

Jeroom Heyndrickx, missionaris van Scheut en bekend sinoloog, noemt de pauselijke brief een historische oproep tot verzoening en dialoog en luidt het een nieuwe fase in voor de Chinese katholieken. Volgens pater Heyndrickx is de boodschap een oproep dat de beide gemeenschappen (bovengrondse en ondergrondse kerk) zich verzoenen en dat er een dialoog op gang komt met de Chinese autoriteiten. Bisschoppen en priesters van beide kerken kunnen best samen de mis vieren. Alleen vraagt de paus dat ze eerst hun eenheid tot uiting brengen in een geloofsbelijdenis. Dan is er ook geen reden meer voor het bestaan van een ondergrondse kerk. Daarmee zou er volgens Jeroom een eind kunnen komen aan de aan het geloof afbreuk doende verdeeldheid en onwettige benoemingen van bisschoppen door de patriottische vereniging.

Maar of een verzoening tussen beide kerken dichtbij is, is voor pater Heyndrickx eveneens een raadsel. “De grote moeilijkheid is dat China bang is voor de macht van de kerk”, aldus Heyndrickx. “Ze zijn bang dat er gaat gebeuren wat in Oost-Europa is gebeurd, waar de kerk bijgedragen heeft aan de val van het communisme.”

Wist je dat

- Van de 1,3 miljard Chinezen hangen er naar schatting 12 miljoen het katholieke geloof aan. Circa 4 of 5 miljoen behoren tot de ‘patriottische of officiële kerk’.
- Het Verbiest instituut een tentoonstelling heeft over het christendom in China. De tentoonstelling zal ondermeer te zien zijn in Scherpenheuvel van 7 oktober tot 21 oktober. Meer info: stafmechelen@missio.be
- Missio een cd-rom en dvd gemaakt heeft over geloof in China. Naast veel leerrijke informatie over de geschiedenis en de verschillende religies in China, vind je er ook nuttige didactische tips, pastorale uitwerkingen en zoveel meer. Bestellen kan via kinderen@missio.be of jongeren@missio.be
Kostprijs: 10 euro

Aan het woord

Getuigenis van een bisschop van de ondergrondse kerk

Bisschop Joseph Han Zhi-Hai is de bisschop van Lanzhou, in de provincie Gansu te China. Hij behoort tot de zogenaamde ondergrondse kerk. In zijn brief ijvert hij echter voor de eenmaking van de Chinese kerk.

Brief aan mijn vrienden

Ik ben bisschop van het bisdom Lanzhou en opvolger van Mgr. Philip Yang. Ik behoor tot de jonge generatie priesters die altijd met grote bewondering hebben opgekeken naar onze geliefde bisschop Philip Yang en de priesters uit zijn tijd die onze kerk recht hielden tijdens de moeilijkste en kritische jaren voor, tijdens en na de Culturele Revolutie. Samen met Mgr. Yang en alle andere priesters hebben wij lange tijd gevreesd dat een groep Chinese bisschoppen, priesters en katholieken, misleid door de Patriottische Vereniging, een splitsing zouden veroorzaken binnen onze kerkgemeenschap door een onafhankelijke Chinese (bovengrondse) katholieke kerk op te richten, los van de universele kerk en van de paus. Wij weigerden daarom met hen samen eucharistie te vieren omdat het onze plicht is de eenheid van onze kerk met de universele kerk en met de Heilige Vader te beschermen. Het spijt ons dat daardoor verdeeldheid is ontstaan binnen de Chinese kerk. Maar we verkozen deze situatie boven een gehele scheiding tussen de Chinese kerk en Rome.

Tijdens de voorbije twintig jaar hebben we nauwkeurig de vele inspanningen gevolgd van paus Johannes Paulus II om tot een beter inzicht te komen in de situatie van de Chinese kerk. Wij voelden ons bevestigd en gesterkt door zijn aanmoedigende woorden. Nadien vernamen we dat de benoeming van enkele bovengrondse bisschoppen eerst door de Chinese regering en later door Rome in orde werd gebracht. We hebben nu vele contacten met bovengrondse bisschoppen en we hebben vernomen dat de meesten onder hen al verenigd zijn met de paus en met de universele kerk. Sinds ik bisschop werd van het bisdom Lanzhou zit er een oproep in mijn hoofd: onze kerk moet één worden, volgens het gebed van de Heer Jezus en de uitdrukkelijke wens van de Heilige Vader. De vraag is echter wanneer het juiste ogenblik daarvoor is aangebroken en hoe dit kan plaatsvinden. Ik moet toegeven dat er in mijn hart nog twijfels zijn. Er zijn immers nog vele bisschoppen die niet met de paus verenigd zijn. Ook de houding van de Patriottische Vereniging blijft dubbelzinnig. Daarom zijn enkele medebisschoppen van de ondergrondse kerk terughoudend om stappen te zetten naar verzoening en ik begrijp hun aarzeling ten volle. Ook onze christenen voelen zich schuldig wanneer zij in een bovengrondse kerkgemeenschap de eucharistie vieren.

Er is al veel veranderd in China. De grote meerderheid van onze bisschoppen, priesters en gelovigen zijn verenigd in hetzelfde geloof met de paus. Ik vind het zeer schadelijk voor de kerk dat we nog steeds verdeeld blijven in bovengrondse en ondergrondse kerkgemeenschappen. We vieren afzonderlijk de eucharistie terwijl de eenheid in de eucharistie wordt geschapen en gevierd. Dat is dus een contradictie. Als bisschop, herder van de kudde in het bisdom Lanzhou,

roep ik mijn broeders bisschoppen op om onze Chinese gelovigen te bevrijden van die dubbelzinnige situatie van verdeeldheid. De paus Johannes Paulus II moedigde de verzoening vaak aan. Er groeit een nieuwe situatie voor de Chinese kerk en deze roept ons op om nieuwe initiatieven te nemen. Daarom stel ik voor aan mijn broeders bisschoppen en priesters, zowel die van de bovengrondse als van de ondergrondse kerk, meer concrete stappen naar eenheid in de Chinese kerk te zetten. Laten we allemaal duidelijk maken aan onze gelovigen dat wij één zijn in geloof met de Heilige Vader en met de universele kerk. Dan kunnen we rustig maar moedig mekaar ontmoeten en in de eucharistie onze eenheid vieren. Onze eenheid in geloof zal op geen enkele wijze onze liefde voor ons eigen vaderland verminderen. Integendeel, het zal ons vermogen versterken om allemaal samen te werken aan de opbouw en de modernisering van ons land.

China in beeld

Films over China die de moeite waard zijn:

- **The last Emperor** is een biografische film uit 1987 die het levensverhaal vertelt van Aixin-jue-luo Pu-yi, beter bekend als Henry Pu-Yi, de laatste keizer van China.
- **Seven years in Tibet** (1997) is een verfilming van de biografie van Heinrich Harrer, die in zijn boek vertelt over zijn belevenissen als bergbeklimmer in Tibet en zijn ontmoetingen met de nog jonge Dalai Lama. In de film komen de politieke strubbelingen tussen China en Tibet ook ter sprake.

Even bezinnen

Ik heb vannacht gedroomd, O Heer,
dat alle mensen lachten
en onbekommerd, onbezorgd
een nieuwe dag verwachtten.

Ik heb vannacht gedroomd, O Heer,
dat alle veten bleven rusten
en dat mijn buurman, vol berouw
zijn vrouw weer teder kustte.

Ik heb vannacht gedroomd, O Heer,
dat alle strijders samen
hun wapens wierpen in een kuil
en zongen: Jezus, Christus, amen.

Ik heb vannacht gedroomd, O Heer,
dat alle mensen lachten.
Maar toen ik wakker werd, sprak U:
Dat komt... nog even wachten!

Uit: Gebedenboekje 'Made in China', Missio 2007

Woordenboek

Nestorianen: De Nestoriaanse kerk ontstond toen de Syrische christenheid van Mesopotamië en Perzië in de vijfde eeuw de uitspraken van het Concilie van Efeze (431) naast zich neerlegde en zich zo geleidelijk aan tot een onafhankelijke kerk omvormde. Het Concilie van Efeze kwam er omdat Nestorius, bisschop van Constantinopel, van mening was dat er sprake was van twee personen in de Christus. Volgens hem was er een scheiding tussen Jezus' goddelijke en menselijke kenmerken. Deze stelling werd echter door het Concilie tegengesproken. Het Concilie stelt dat in Christus de eenheid van twee naturen voorkomt, menselijk en goddelijk.

Mao Zedong (1893- 1976): een Chinees politicus en partijleider van de Communistische Partij van China (CCP). Met zijn Rood Boekje was hij decennialang het gezicht van de Volksrepubliek China.

Ferdinand Verbiest (1623- 1688): een Vlaamse jezuïet die als missionaris naar China ging. Vanwege zijn wetenschappelijke kennis werd hij sterk gewaardeerd aan het Chinese hof. Hij werd er zelfs bekroond met de titel van mandarijn.

Vincent Lebbe (1877- 1940): Belgische missionaris die tot de congregatie der Missie behoorde, ook wel de lazaristen genoemd. Hij was grote voorstander om Chinese religieuzen meer verantwoordelijkheid te geven. In China heeft hij twee Chinese congregaties gesticht: de kleine broeders van Sint-Jan de Doper en de kleine zusters van de Heilige Teresia van het kind Jezus.

Verbiest Instituut

Het Ferdinand Verbiest Instituut, het culturele centrum van het China-Europa Instituut van de Katholieke Universiteit Leuven, is een non-profit organisatie in samenwerking met de Katholieke Universiteit Leuven, het CICM (Scheut) en de broeders van Liefde. Het Instituut wil culturele en wetenschappelijke uitwisseling tussen het oosten en het westen promoten. Meer bepaald tussen China, Mongolië en Europa. Dit betekent ook een interkerkelijke uitwisseling tussen de kerk van China en de kerken in Europa.

EXTRA EXTRA

Ranglijst christenvervolging

Nummer	Land	Nummer	Land
1	Noord-Korea	21	Irak
2	Saoedi-Arabië	22	Azerbeidjan
3	Iran	23	Brunei
4	Somalië	24	Cuba
5	Malediven	25	Qatar
6	Jemen	26	Libië
7	Bhoetan	27	Nigeria (noord)
8	Vietnam	28	Djibouti
9	Laos	29	India
10	Afghanistan	30	Sri Lanka
11	Oezbekistan	31	Algerije
12	China	32	Mauretanië
13	Eritrea	33	Marokko
14	Turkmenistan	34	Tadzjikistan
15	Comoren	35	Turkije
16	Tsjetsjenië ⁽¹⁾	36	Oman
17	Pakistan	37	Ethiopië
18	Egypte	38	Ver. Arabische Emiraten
19	Myanmar (Birma)	39	Koeweit
20	Soedan (Noord	40	Jordanië

Bron: <http://www.opendoors.nl/hlm/?p=ranglijst>

Nuttige links

- Verbiest instituut: www.kuleuven.ac.be/verbiest/
- www.geledraak.nl/ : bevat o.a. didactisch materiaal rond China
- Vereniging België- China: www.belchin.be/
- www.sdok.nl : site van de Stichting de ondergrondse kerk
- <http://www.beleven.org/verhalen/thema/china> : Chinese verhalen
- <http://www.karelcorthals.be/> : didactische dvd's over China